

Konstnärernas Riksorganisation.

17-12-14

Remissvar på Stockholms läns landstings kulturstrategi

Till
SLL Kulturförvaltningen
Diarienummer KUN 2017/707
Box 38204
100 64 Stockholm

E-post: registrator.kultur@sll.se

Bakgrund

Konstnärernas Riksorganisation arbetar aktivt med frågor som rör bild- och formkonsten och konstnärers villkor och förutsättningar, både i en nationell, regional och kommunal kontext.

Vi tackar för möjligheten att lämna synpunkter på kulturstrategin. Vi hoppas att ni kommer att ha nytta av våra medskick och att de konkreta förslagen arbetas in i den slutgiltiga versionen av kulturstrategin.

Konstnärernas Riksorganisation företräder fler än 3300 professionella bild- och formkonstnärer i Sverige. Antalet medlemmar i Stockholms län är 1150. Vi arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Remissvaret är utarbetat av riksorganisationen och företrädare för Konstnärernas Riksorganisation i Stockholms län.

Övergripande

Kulturstrategin präglas av optimism och framtidstro, där landstingets förutsättningar som plattform för konsten och kulturen i länet lyfts fram. Kulturstrategin innehåller överlag goda ambitioner, men saknar ibland konkreta förslag på hur dessa kan förverkligas.

Det saknas en diskussion om begreppen kultur och konst. Exempelvis begreppet "den samtida konsten" lyser med sin frånvaro, och även "den gestaltade livsmiljön". Det vore också bra med en diskussion om betydelsen av konstens och kulturens egenvärde (se längre ned i remissvaret) och även om principen om en armlängds avstånd. I den partienkät¹ som Konstnärernas Riksorganisation och åtta andra bild- och formorganisationer gjorde inför valet 2014 svarade alla riksdagspartierna "ja" på enkätfrågan om "svensk kulturpolitik ska följa maktodelningsprincipen om att politiker beslutar om storleken på anslagen men inte över det konstnärliga innehållet". Det är också värt att notera att alla svenska riksdagspartier anser att kulturområdet är en självklar del av välfärden och att samhället därför ska erbjuda medborgarna kulturverksamhet av hög kvalitet. Samtliga partier bekräftar i partienkäten att invånarna ska ha tillgång till ett mångfacetterat kulturutbud oavsett var man bor i landet.

Ingressen, sid 7

Det står inget i den inledande ingressen om att invånarna skall kunna ta del av konst och kultur av hög kvalitet. Inte heller nämns nödvändigheten av att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling som en central uppgift för kulturpolitiken. Dessa punkter borde vara grundläggande i landstingets kulturstrategi, även om mötesplatser och eget skapande också är mycket viktigt.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår:

Komplettera följande mening i ingressen (se gulmarkerat): Därför är det en central uppgift för kulturpolitiken att göra det möjligt för alla länets invånare att kunna delta i ett för dem angeläget kulturliv, att få ta del av konst och kultur av hög kvalitet samt att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling.

2.1, Övergripande dokument, sid 9

Vi saknar ett centralt styrdokument som innehåller en viktig kulturpolitisk värdegrund/inriktning för landets styrning och som även ligger till grund för landsting/regioner och kommuner. Det är skrivningen i Regeringsformen § 2 som slår fast att den enskildes kulturella välfärd ska vara ett av tre grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Grundlagen är styrande även för landsting/regioner.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår:

- lägg till Rubriken "2.1.1 Kulturen är en central del i grundlagen" och brödtexten: "I Regeringsformen § 2, en av de svenska grundlagarna (1974:152), står det skrivet att Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Den enskildes kulturella

---

¹ <http://kro.se/node/55>

välfärd ska alltså vara ett av tre grundläggande mål för den offentliga verksamheten.”

Eftersom Barnkonventionen nämns bör landstinget överväga att ta med kulturparagraferna i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheterna återges:

”Artikel 22

Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.

Artikel 27

1. Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner.
2. Var och en har rätt till skydd för de ideella och materiella intressen som härrör från vetenskapliga, litterära och konstnärliga verk till vilka han eller hon är upphovsman.”

Konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna har bäring i FN:s övergripande deklaration.

2.2 Nulägesbeskrivning, s 10

”Kulturpolitiken kan sägas bestå av alla de insatser som det offentliga samhället gör för att uppfylla de kulturpolitiska mål som beslutats av riksdagen.”, står det i strategin. I linje med kommentaren ovan om grundlagen behövs ett tillägg.

I denna mening lyser museer och konsthallar (två kulturinstitutioner som vid sidan av biblioteken har mest antal besök) med sin frånvaro: ”Tydligast framträder denna struktur i form av kulturinstitutioner – konserthus, teatrar, bibliotek, kulturskolor och mycket annat – som finns spridda över landet och med huvudmannskap som kan vara statligt, regionalt eller kommunalt.”

I denna mening saknas den offentliga konsten och den kommunala utställningsscenen, trots den betydelse de har för att invånarna ska kunna ta del av professionell konst i sin hemkommun och i den vardagliga livsmiljön:

”Kommunernas huvudområden inom kulturverksamhet är allmän kultur, bibliotek, musik- eller kulturskola samt stöd till föreningsliv och studieförbund.” Bild- och formkonst skrivs dessutom in som eget området i Kultursamverkansmodellen vid årsskiftet.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår att följande meningar kompletteras (se gulmarkerat) så att de lyder:

- ”Kulturpolitiken kan sägas bestå av alla de insatser som det offentliga samhället gör för att uppfylla **grundlagen och** de kulturpolitiska mål som beslutats av riksdagen.”

- ”Tydligast framträder denna struktur i form av kulturinstitutioner – **museer,** konserthus, teatrar, bibliotek, **konsthallar,** kulturskolor och mycket annat – som

finns spridda över landet och med huvudmannaskap som kan vara statligt, regionalt eller kommunalt.

- ”Kommunernas huvudområden inom kulturverksamhet är allmän kultur, bibliotek, konst, musik- eller kulturskola samt stöd till föreningsliv och studieförbund.”

3 | Kulturstrategins målområden

Kulturstrategins målområde: Kulturupplevelser, möten och bildning bidrar till en god livsmiljö i en tillgänglig region, sid 12

Texten som följer under rubriken ger en tämligen instrumentell syn på konst och kultur. I kulturstrategin saknas en diskussion om konstens och kulturens egenvärde, vilket antingen kan föras under eller ovanför denna rubrik. I den partienkät som Konstnärernas Riksorganisation och åtta andra bild- och formorganisationer gjorde inför valet 2014 svarade samtliga riksdagspartierna ”ja” på enkätfrågan om kulturen har ett egenvärde som gör att offentliga kulturanslag inte behöver motiveras med andra politiska syften. Två år senare, år 2016, svarade samtliga riksdagspartier fortfarande ja på samma fråga.

Med förståelse för att kulturstrategin ska länkas ihop med RUF2050, som handlar om tillväxt och attraktivitet, är det ändå viktigt (och just därför) att slå fast att konst och kultur finns i sin egen rätt och inte bara för skapa attraktivitet eller nytta inom andra målområden. Konst och kultur kan inte minst vara meningsskapande för människan och skapa en djupare förståelse av att vara människa och relatera till andra människor och samhället. Detta borde vara ett av målen i en kulturstrategi. Politiken, landstinget och strategin bör svara på frågan vad syftet med kultur är. Mats Caldeborg, konstnär, uttrycker sig så här: ”Konsten har ingen uppgift – det är konstens stora uppgift.” Marianne Lindberg de Geer, konstnär, menar ”Att fråga om konst är viktigt, är som att fråga om hjärtat är viktigt för levande varelser.” Författaren Niklas Rådström uttrycker det så här: ”Alla de människor som dagligen söker sig till olika konst- och kulturupplevelser gör det därför att konsten på ett unikt sätt förbereder oss för att möta tillvarons komplexitet, hjälper oss att bredda och fördjupa våra erfarenheter och insikter, visar hur tradition leder mot förnyelse och omprövning, skapar såväl hopp som förundran, oro som framtidstro och, inte minst, ger starka känslomässiga upplevelser.”

Även Lars Strannegård, som är rektor för Handelshögskolan i Stockholm och ledamot i Kulturrådets styrelse, är tydlig på denna punkt: ”Kulturen hjälper oss att förstå vår samtid och ger oss möjligheten att leva innehållsrika liv. Visst, kultur kan vara ett medel för tillväxt, men reduceras kulturen till ett sådant riskerar vi att ur synfältet tappa kulturens kraft, magi och själ. /.../ Ekonomi är ett medel och kultur ett mål.”

För att uppnå de här mervärdena, som strategin kallar ”externaliteter”, de indirekta effekterna eller nyttorna av konsten och kulturen, så behöver konsten få vara fri och utan krav på sig att vara nyttig.

I rubriken talas det om ”god livsmiljö”, och en sådan förutsätter en gestaltad livsmiljö. De konstnärliga gestaltningarna, den offentliga konsten, såväl som andra

konstnärliga uttryck och verksamheter, bidrar till att skapa rum med existentiella och estetiska kvaliteter. Även gallerier, museer, ateljéer och andra mer eller mindre tillfälliga konstnärliga uttryck bidrar till den goda och levande livsmiljön.

*Konstnärernas Riksorganisation föreslår, mot ovan argumentation, att följande stycke läggs till direkt före rubriken **Kulturupplevelser, möten och bildning bidrar till en god livsmiljö i en tillgänglig region:***

- ”Konsten har ett egenvärde i sig som gör att den och de offentliga kulturanslagen inte behöver motiveras med andra politiska syften och mål. En fri konst och kultur - som får vara obunden utan att instrumentaliserats - kan bidra med olika mervärden till samhället. I det följande förs ett resonemang om dessa mervärden i relation till de mål som RUFSS 2050 har formulerat.”

*Konstnärernas Riksorganisation föreslår att följande mening läggs till direkt efter rubriken **Kulturupplevelser, möten och bildning bidrar till en god livsmiljö i en tillgänglig region:***

- ”Konsten och kulturen är meningsskapande och hjälper oss att förstå vår samtid. Ett oberoende konst- och kulturliv utgör ett centralt nav i det demokratiska samhället genom att tillföra konstnärliga uttryck som förmår pröva och ompröva invanda föreställningar och ge nya infallsvinklar och perspektiv på tillvaron, våra relationer och samhället.”

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, med ovan argumentation, ett tillägg (se gulmarkerat) i följande mening:

”Kultur **och konst** kan även bidra till ökad gemenskap och fungera som socialt kitt genom att skapa rum för möten, upplevelser, skapande och reflektion.”

4.1 Att öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet, s 13

I kulturstrategin saknas en definition av kultur och konst. Resultatet tycks ha blivit att det vidare begreppet kultur används flitigt och konsten tappats bort. På några ställen i strategin borde konsten omnämnas.

Den offentliga konsten är ett av de mest *tillgängliga* konstnärliga uttryck vi har i samhället. Den finns där oavsett tid på dygnet och vi alla, oavsett socioekonomisk bakgrund, bör kunna möta den i våra vardagliga livsmiljöer. Ändå saknas den som en tydlig del av strategin. Landstinget har genom sin konstenhet idag en hög och kvalitativ specialkompetens kring konstnärliga gestaltningar och offentlig konst. Landstinget skulle, och bör ha, en strategisk roll att bidra med metoder, kunskaper och stöd till kommuner, byggherrar och fastighetsägare i länet som vill arbeta med offentlig konst och konstnärliga gestaltningar. Detta ligger helt i linje med kulturstrategins syfte: ”Kulturstrategin ska /.../ också fungera som stöd och inspirera kommunernas arbete med långsiktiga planer och kulturutveckling.” Genom att bidra med metoder och bygga kunskap till stöd för kommuner, byggherrar och fastighetsägare inom Stockholms läns landstings upptagningsområde kan många fler invånare i länet få ta del av offentlig konst i sina vardagliga livsmiljöer. På så sätt bidrar kulturstrategin och landstinget till RUFSS-visionen om Stockholmsregionen som ”Europas mest attraktiva storstadsregion”.

Även inom andra konst- och kulturområden borde landstinget, med hjälp av sin storlek, kunna vara kapacitetsbyggande för kommuner och kulturinstitutioner. På så sätt kan landstinget bidra med stordrifts- och samverkansfördelar, vilket ligger i linje även med Kultursamverkansmodellen (som Stockholms läns landsting eventuellt ska integreras i). Särskilt för mindre kommuner i länet skulle detta vara en stor hjälp, då flera av kommunerna har små kulturenheter och begränsade resurser.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, med ovan argumentation, ett tillägg (se gulmarkerat) i följande meningar:

- "Tillgång till kultur **och konst**, deltagandet i kulturupplevelser och möjlighet till eget skapande är idag ojämlikt fördelat i länet; befolkningsstruktur, boendeort i länet och skillnader mellan tätort och glesbygd är påverkande faktorer."
- "Mångsidiga och funktionsblandade stads- och bebyggelsemiljöer där kultur **och offentlig konst** är en integrerad del, med närhet till god kollektivtrafik ökar den fysiska tillgängligheten."
- "Att utveckla metoder och långsiktiga arbetssätt för att löpande genomföra dialoger med företrädare för civilsamhället, det professionella kulturlivet och kommunerna i länet i syfte att identifiera möjligheter till och hinder för ökad tillgång till kultur **och konst** i hela länet."
- "Att bidra till att möjliggöra **konst- och** kulturupplevelser och eget skapande för invånare i hela länet, särskilt för barn och unga"
- "Att tillgängliggöra kulturarvet **och den offentliga konsten** för länets invånare"

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, mot ovan argumentation, ytterligare en punkt bland Prioriteringarna:

- "Att utveckla metoder, långsiktiga arbetssätt och rekommendationer för att underlätta för länets kommuner, byggherrar och fastighetsägare att arbeta med konstnärliga gestaltningar. Även inom andra områden kan landstinget bidra med kapacitetsbyggande som kommuner och andra intressenter i länet har nytta av."

4.2 Att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling, sid 14

Konstnärsnämndens rapport "Konstnärernas demografi, inkomster och sociala situation"² från 2016 visar att medianinkomsten för bild- och formkonstnärerna i Stockholms län är 13 289 kronor, trots att många konstnärer har långa akademiska utbildningar. Siffran kan jämföras med den genomsnittliga månadsinkomsten i länet som enligt SCB var 26 042 kronor (båda siffrorna rör år 2014). Bild- och formkonstnärer har alltså hälften så hög medianinkomst som genomsnittet för alla yrkesgrupper i länet. Det är förbluffande låga inkomster i denna kvinnodominerade sektor. Av bildkonstnärerna är 57 procent kvinnor och av konsthantverkarna/form/design är 81 procent kvinnor, enligt Konstnärsnämndens rapport.

---

²http://www.konstnarsnamnden.se/Sve/Publikationer/PDF/Knamnden_Rapport_Konstnarernas_Inkomster_Webbversion_2016_12_20.pdf

Kulturrådet har sammanställt siffror över hur arrangörer, främst läns museer och konsthallar, som får pengar via Kultursamverkansmodellen ersätter bild- och formkonstnärer. Den genomsnittliga ersättningen år 2016 var 7 670 kr. Av dessa var utställningsersättningen 5142 kr, dvs ersättningen för visningen av verken. Medverkansersättningen (omkostnader och löner) uppgick till 2528 kr. Det kan ta flera månader att som konstnär producera en utställning.

I rapporten till MU-barometern 2015³ lät vi två konstnärer som ställde ut vid en kommunal respektive regional utställningsarrangör räkna på sitt kulturbidrag till kommunen/regionen genom att räkna ut sina verkliga kostnader för sitt arbete med utställningen. Vid den kommunala konsthallen blev konstnärens kulturbidrag till konsthallen 180 000 kr då arbetstiden räknades. Vid läns museet blev konstnärens kulturbidrag 387 000 kr. Det här är normalsituationen för bild- och formkonstnärer och visar hur mycket obetalt arbete som de i dag får lägga ned på att göra nyskapande utställningar till offentliga arrangörer.

Konstnärernas Riksorganisation gjorde 2014 en ny stor konstnärsenkät.⁴ Den visar att två av tre yrkesverksamma bild- och formkonstnärer i Stockholms län uppger att de måste brödjobba med annat än den konstnärliga verksamheten för att kunna försörja sig, vilket är ett slöseri med regionens konstnärliga kompetens. Var fjärde konstnärer i Stockholms län uppger att de tvingats tacka nej till att medverka i en utställning för att ersättningen och villkoren varit så dåliga att de inte har haft råd att medverka, och 73 procent svarar att de vid utställningar inte fått utställningsersättning enligt MU-avtalet.

Sammantaget visar siffrorna en mycket oroväckande situation för regionens konstnärer och siffrorna bör tas på största allvar. Satsningar för att garantera konstnärerna betalt för sitt konstnärliga arbete skulle frigöra arbetstillfällena inom andra sektorer där konstnärerna jobbar extra.

För skapande och nyskapande är tid en nyckelfaktor. Därför det av vikt att inte bara näringsvillkoren är goda, utan även arbetsvillkoren. För att länet ska kunna bidra till skapande och nyskapande konst och kultur är en förutsättning således att konstnärerna och kulturskaparna ges goda arbetsvillkor och att landstinget bidrar till och proaktivt verkar för detta.

En huvudutmaning för kulturlivet är alltså konstnärernas oerhört låga ersättningar vid utställningar. Stockholms läns landsting borde inspireras av Västra Götalandsregionens arbete för att skapa skäligena villkor för bild- och formkonstnärer. Västra Götalandsregionen har i ett första steg i år tillfört en miljon kronor för att regionens utställningsarrangörer ska kunna ersätta konstnärerna för deras arbetstid⁵.

---

³ http://kro.se/sites/default/files/15-09-04_rapport_mu-barometer_slutversion.pdf

⁴ http://www.kro.se/sites/default/files/Stora_konstnarsenkaten_maj_2014_Utsikt_fran_ateljeerna.pdf

⁵ <http://news.cision.com/se/vgr-kultur/r/vastra-gotalandsregionen-miljonsatsar---starker-mu-avtalet.c2179256>

I dag har landstinget konsulenter inom flera områden, men det saknas för bild- och formkonsten. En konstkonsulent skulle kunna främja bild- och formkonsten bland annat genom att utveckla arbetet med den offentliga konsten i länet och verka för att bild- och formkonstnärer får skäliga villkor vid utställningar.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, med ovan argumentation, ett tillägg (se gulmarkerat) i följande mening:

- “Därför behövs goda **arbets- och** näringsvillkor och fysiska rum för skapande...”

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, med ovan argumentation, ytterligare två punkter bland Prioriteringarna:

- “Att bidra till att konstnärer och kulturskapare erbjuds goda arbets- och näringsvillkor i länet, exempelvis genom att MU-avtalet och andra branschöverenskommelser tillämpas.”

- “Att arbeta med kapacitetsutveckling av arbets- och uppdragsgivare, kulturinstitutioner och konstnärer om närings-, och arbetsvillkor.”

4.3 Att omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar, sid 14-15

Digitaliseringen har öppnat och medfört en spännande utveckling för kulturen och konsten. Den innebär också nya utmaningar för att konstnärernas upphovsrätt ska respekteras, och kan och bör bidra till att konstnärernas intäktskällor breddas. Här borde landstinget ha en roll för att underlätta för alla aktörer som arbetar med digitala bilder, ord, musik och filmer att hantera de upphovsrättsliga rättigheterna på korrekt sätt. Inom exempelvis bildupphovsrätten är det lätt för kommuner och privata aktörer att sluta avtal med Bildupphovsrätt i Sverige.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, med ovan argumentation, ytterligare en punkt bland Prioriteringarna:

- “Att främja och respektera konstnärernas upphovsrätt genom kompetensutveckling”

4.4 Att använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen, sid 15-16

Det är glädjande att strategin tar upp behovet av verkstäder och ateljéer i samhällsplaneringen. Det är lika viktigt att tänka in konsthallar, bibliotek, kulturhus etcetera. ”Den samtida konsten” och ”gestaltad livsmiljö”, två begrepp som borde vara centrala i en kulturstrategi, nämns ännu inte vid namn, vilket borde rättas till. Med tanke på att kulturstrategin ska bidra till att ”Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion” är det bra att kulturstrategin vill identifiera metoder för att säkerställa att konstnärliga gestaltningar blir en naturlig del av planprocesserna. Det är också viktigt att dessa metoder sprids. Landstinget är en mycket relevant aktör för detta då det sitter på en specialkompetens på området genom sin konstenhet.

Stockholms läns landsting har en hög ambitionsnivå, för att inte säga högst i landet, vad gäller enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar, vilket är mycket positivt. Den offentliga konsten utgör en del av vår yttrandefrihet och är ett av våra mest

tillgängliga kulturuttryck. För många barn är den offentliga konsten, exempelvis i en lekpark, ofta det första mötet med konstnärliga uttryck. Oavsett vilka vi är eller var vi bor, ska vi ha möjlighet att uppleva konst och meningsfulla kulturupplevelser i vår vardagsmiljö. Myndigheten Konstnärnämnden skriver i sin utvärdering av enprocentsregeln för konstnärligt gestaltning av offentlig miljö (dec 2013) att ”all offentlig verksamhet har ett ansvar för att den offentliga konsten integreras i samhällsmiljön”.

Det är glädjande att landstinget i kulturstrategin vill stärka konstnärers medverkan i stadsplanerings- och stadsutvecklingsprocesser, men det behöver förtydligas i Prioriteringarna.

Det finns en ökande insikt om att väsentliga värden tillförs våra livsmiljöer när en konstnärlig gestaltningsidé finns med redan i planeringsstadiet av ett byggprojekt. De tre hållbarhetsdimensionerna (den ekologiska, sociala och ekonomiska) måste sammanlänkas med en kulturell dimension för att vi ska få en hållbar utveckling av våra livsmiljöer. Så här skriver Statens Konstråd i sin Rapport om den offentliga konstens roll för boendemiljöer (2017)⁶:

”I takt med att den offentliga konsten har utvecklats har konstnärer också klivit in i stadsutvecklingsprocesser. Konsten har blivit en del av den fysiska planeringen. Konstnärlig kompetens anlitas inte bara i utförandefasen, utan också i planfaserna och på sått garanteras långsiktiga konstnärliga värden. När konstnärer involveras i stadsutvecklingsprocesser bidrar det ofta till att skapa ett helhetsperspektiv. Det kan handla om att skapa verklig dialog för att komma fram till var ett bostadsområde bör förtätas, om att påverka utformningen av en hel bro, eller som i Kiruna om att omvandla materialet från rivna bostadshus till minneslandskap för de som där levde sina liv.”

Landstinget skulle, och bör ha, som vi har skrivit även ovan en strategisk roll att bidra med metoder, kunskaper och stöd till kommuner, byggherrar och fastighetsägare i länet som vill arbeta med offentlig konst och konstnärliga gestaltningar. Det ligger i linje med kulturstrategins syfte: ”Kulturstrategin ska /.../ också fungera som stöd och inspirera kommunernas arbete med långsiktiga planer och kulturutveckling.” På så sätt skulle många fler invånare i länet få ta del av offentlig konst i sina vardagliga livsmiljöer, samtidigt som det skulle öka ”attraktiviteten” för länet.

Samhällets uppgift bör vara att skapa livsmiljöer med omtanke om hela människan. Genom enprocentsregeln får regionen och kommunerna en mekanism som är för år säkerställer att våra offentliga rum berikas med konstnärliga och existentiella kvaliteter, och på så sätt bidrar till att göra Stockholmsregionen till ”Europas mest attraktiva storstadsregion”. Konsten kan vidga perspektiven, väcka tankar och känslor och utmana fantasin. Den tillför ytterligare en dimension i de offentliga miljöerna och ger oss levande rum för mänskliga möten.

Statens Konstråd igen (2017):

”Offentlig konst utgör en självklar del av samhällets gestaltade livsmiljöer. Den finns integrerad både i våra viktigaste offentliga rum och i våra vardagsmiljöer där den skapar årsringar av betydelse. Likt god arkitektur bidrar konsten till att skapa intressanta, harmoniska och väl gestaltade platser. Genom sitt fria utrymme erbjuder konsten också möjligheter till starka upplevelser, reflektion och dialog för dem som använder stadens gemensamma rum. Historiskt och i nutid har konstnärer spelat en

---

6 <http://www.statenskonstrad.se/wp-content/uploads/2017/05/rapport-den-offentliga-konstens-roll-for-boendemiljoer.pdf>

viktig roll i gestaltningen av gemensamma platser och bidragit till unika boendemiljöer runt om i landet.”

Mot denna bakgrund bör landstinget och kommunerna i länet inspireras av Göteborg, som införde enprocentsregeln för konstnärliga gestaltningar år 2013. Göteborg skriver in enprocentsregeln vid markanvisningar för att ansvaret för de konstnärliga gestaltningarna ska delas mellan allmännyttiga bolag och privata exploatörer. Det borgar för konkurrensneutralitet mellan bolagen och att alla invånare får likvärdig tillgång till offentlig konst. Det bidrar till att öka kvaliteten i livsmiljöerna och landstinget bör uppmuntra en sådan utveckling för att göra länet intressantare att bo, verka i och besöka.

I juni 2017 lanserades [Årets konstkommuner 2017](#), en rikstäckande kommunundersökning för konstområdet. Tydligt är att det finns stora utmaningar i kommunerna i länet, och flera av kommunerna tycks ha svårt att få resurserna att räckta till. Bland annat saknar flera av länets kommuner en strategi för att integrera kulturen i samhällsplaneringen. På Årets konstkommuner kan landstinget hitta svaren från en stor del av länets kommuners svar på 17 frågor.

Landstinget skulle kunna stödja de kommuner som är intresserade med kompetens och resurser exempelvis för att kunna utveckla metoder för att kulturen ska finnas med i samhällsplaneringen genom [cultural planning \(Boverkets hemsida\)](#), och verktyg som kulturytefaktor.

Här skulle regionen kunna stödja kommunerna med kunskap och workshops, bland annat utifrån Konstnärernas Riksorganisations metodhandbok [Så här kan kommunen kvalitetssäkra sin konstpolitik](#) som innehåller checklistor, tips och goda exempel från kommuner runt om i landet.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår, med ovan argumentation, ett tillägg (se gulmarkerat) i följande meningar:

- “Kultur, **offentlig konst** och kulturmiljö bör i än högre grad integreras med bebyggelseplaneringen – både när det gäller läge och utformning – och ska ses som en utvecklingspotential i samhällsplaneringen. “
- “Att prioritera insatser som främjar att kulturella och sociala mötesplatser, **såsom bibliotek, konsthallar och kulturhus**, utvecklas i länet i synnerhet i regionala stadskärnor, i landsbygdsnoder och i socioekonomiskt svaga områden”
- “Att identifiera **och sprida** metoder för att säkerhetsställa att den konstnärliga gestaltningen blir en naturlig del i planprocesserna **i länets kommuner**”
- “Att det lokala kulturarvet, **gestaltad livsmiljö och den samtida konsten** används som en tillgång i utvecklingssammanhang och för besöksnäring”

5. Genomförande, sid 17

Det är bra och viktigt att landstinget avser att initiera en struktur för formaliserad dialog och samverkan mellan aktörer inom kulturområdet. Som remissinstans uppmuntras vi att komma med en synpunkt på en sådan.

Det är av stor betydelse att tänka in de fria konstnärerna som ofta hamnar utanför denna typ av dialogprocesser, inte sällan för att de saknar anställningar på institutioner och därmed antingen inte bjuds in eller inte har råd att delta för att det saknas arvodering. De kan då inte medverka på samma premisser som de anställda inom institutionerna.

Jon Brunberg, en av två ordförande för Konstnärernas Riksorganisation
Stockholms län

Eva Månsson, verksamhetschef för Konstnärernas Riksorganisation

Konstnärernas Riksorganisation

Växel: 08 54 54 20 80

Adress: Hornsgatan 103, 9 tr, 117 28 Stockholm

www.kro.se

www.facebook.com/KonstnarernasRiksorganisation/

www.twitter.com/konstnarerna

www.instagram.com/konstnarernas/

Prenumerera på vårt konstpolitiska nyhetsbrev [här](#) (medlemmar i Konstnärernas Riksorganisation får dessa notiser i samband med det månatliga medlemsnyhetsbrevet).